

Ο Τριαδικός Θεός: βασικότερη θεολογική αλήθεια η έννοια του ακαταλήπτου της θείας ουσίας του Τριαδικού Θεού (Βασίλειος Γκρίλλας, Θεολόγος, ΜΑ Θεολογίας)

/ Πεμπτουσία

Ο Τριαδικός Θεός, στην Ορθόδοξη Θεολογία, είναι κατ' εξοχήν το ζων υποκείμενο μέσα σε μία εντελώς ιδιάζουσα σημασία εντός της τριαδικής υποστάσεως. Ο μυστηριώδης Θεός, ως αντικείμενο της λογικής διεργασίας του ανθρώπου, καθίσταται παράλληλα και ασύλληπτο Υποκείμενο για την ανθρώπινη σκέψη [1]. Μέσα, ωστόσο, από αυτή την δυναμική, ο ανθρώπινος νους οδηγείται σε βαθύτερη κατανόηση της ενέργειας του Θεού, που του παρέχει μια άλλη δυναμική γνώσης, η οποία διαρκώς ερευνά και η οποία, παράλληλα και διαρκώς, υποτάσσεται στον όντος όντα Θεό [2]. Το ακατάληπτο, στην βάση αυτών των τοποθετήσεων, δεν αποτελεί μία επιβεβαιωμένη αλήθεια από το λογικό του ανθρώπου και σαφώς δεν αποτελεί το αποτέλεσμα οποιασδήποτε απόπειρας κατανόησης του Θεού. Σαφώς, το ακατάληπτον δεν μπορεί να

αποτελεί κατάκτηση ή εγχείρημα οποιουδήποτε σοφού.

Αντίθετα, η απόπειρα κατανόησης του Θεού προσδιορίζεται στην πρώτη εντολή την οποία λαμβάνει ο άνθρωπος και η οποία ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ Θεού και ανθρώπου [3]. Σε αυτή τη σχέση, ο Θεός δεν προσδιορίζεται και δεν παραμένει ως ο άγνωστος, αλλά επιβεβαιώνεται και ορίζεται ως το μέγα μυστήριο, που καθορίζει ακόμα και τη λογικότητα του ανθρώπου. Ο Θεός δεν μπορεί να είναι απλώς το «κάτι» μέσα στην πολλαπλότητα των πραγμάτων της ίδιας Του της Δημιουργίας. Ουσιαστικά, φανερώνεται και καθίσταται ως ο Κύριος των πάντων, στη δυναμικής μίας μοναδικής Κυριότητας [4], η οποία δεν μπορεί να γίνει κατανοητή από τον άνθρωπο όπως το οποιοδήποτε άλλο αντικείμενο ή υποκείμενο της δημιουργίας. Αν ήταν εφικτή η κατανόηση της θείας Κυριότητας από την ανθρώπινη λογική, τότε ο Θεός θα μεταβαλλόταν είτε σε έννοια, είτε σε ιδέα, είτε σε αντικείμενο του ανθρώπινου νου και εξ' ορισμού, θα αποδεικνυόταν κατώτερος, ως αντικείμενο σκέψης του σκεπτόμενου υποκειμένου που ονομάζεται άνθρωπος [5].

Αποτελεί την βασικότερη θεολογική αλήθεια η έννοια του ακαταλήπτου της θείας ουσίας του Τριαδικού Θεού. Ο ανθρώπινος λόγος, όταν συμμορφώνεται σε αυτή τη αλήθεια αποκτά την αντίληψη της φύσης του ανθρώπινου νου, σε σχέση και αναφορά προς το Θεό [6]. Έτσι απαλλάσσεται από σχήματα αφηρημένων εννοιών

περί του Θεού, αποφεύγοντας περιπλανήσεις φιλοσοφικών στοχασμών που στερούνται αλήθειας [7]. Η παραδοχή του ακαταλήπτου του Θεού από τον άνθρωπο, τον θέτει διαρκώς σε μετάνοια έναντι του Θεού, στηριγμένη στη βιωματικότητα της πίστης και της αληθινής γνώσεως, που παράγεται από την ουσιαστική ταπείνωση του δημιουργήματος στο Δημιουργό [8]. Μέσω αυτού του βιωματικού σχήματος, ο άνθρωπος γίνεται λήπτης της θείας αποκαλύψεως και της μυστηριακής δωρεάς του Θεού, που προσφέρει πραγματική γνώση του εν ενεργεία ζώντος και διαρκώς ερχόμενου προς τον άνθρωπο Θεού [9].

Ο άνθρωπος που επιχειρεί την περί Θεού γνώση πρέπει, πρωτίστως, να έχει αναγνωρίσει τις πεπερασμένες διανοητικές του δυνάμεις και να έχει αποδεχθεί την αδυναμία εξερεύνησης του Θεού. Στον θεολογικό λόγο, με δεδομένη την βάση του ακαταλήπτου της θείας ουσίας, δεν είναι εφικτά απλά τα σχήματα του ορθού λόγου ή των επιστημονικών αρχών ή των νόμων του πνεύματος [10]. Η κύρια και σθεναρή πρακτική είναι η προσέγγιση της περί Θεού γνώσης, μέσα από το ουσιαστικό περιβάλλον της Ηθικής, εντός της οποίας συμπλέκεται η ανθρώπινη φύση με το Θείο και ο άνθρωπος μετέχει των ενεργειών του Θεού, προκόποντας στην αρετή, στον βίο και στην γνώση. Είναι κατανοητό ότι η θεολογική σοφία, δεν παράγεται από τη λογική ανθρώπινη σκέψη [11], αλλά ουσιαστικά ενεργείται μέσα από την αλλαγή της απλής σκέψης, που στηρίζεται στην ουσιαστική επίγνωση της ανεπάρκειας μπροστά στο μυστήριο της ύψιστης αλήθειας περί του Θεού. Αυτό παράγει στον άνθρωπο σκέψη μετάνοιας, η οποία μπροστά στην ανεξερεύνητη θεία ουσία δημιουργεί κλονισμό, μεταστρέφοντας το βίωμα του ανθρώπου σε μια διαρκή μετοχή στις θείες ενέργειες οδηγώντας αυτόν διαρκώς, στην αληθή Θεολογία [12].

Το ακατάληπτον της θείας ουσίας του Τριαδικού Θεού, αποτελεί μυστηριώδη δωρεά του ίδιου του Θεού στον άνθρωπο. Τούτο, διότι ο άνθρωπος αρχίζει την πορεία του προς την θεολογία και μορφώνει περί του Θεού λόγο, μέσα από μια βιωματική, υπαρκτική και ηθική αρχή και όχι μέσα από σχήματα λογικών κρίσεων της πεπερασμένης αρχής του ανθρώπινου λόγου, η οποία μεταβάλλεται κατά την περίπτωση των διαφόρων συγκυριών. Έτσι ο άνθρωπος, οδηγείται στη διαμόρφωση μιας βαθιάς πνευματικής υπόστασης που δύναται να γνωρίσει το Θεό «άρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι» [13]. Στον άνθρωπο η λογική είναι καταχρηστική. Απόδειξη τούτου είναι η λανθασμένη χρήση της λογικής του Αδάμ που ανάμεσα στο καλό του Παραδείσου και στο κακό της πτώσεως επέλεξε το δεύτερο, αν και γνώριζε τις συνέπειες που θα ακολουθούσαν. Το ακατάληπτό της θείας ουσίας οδηγεί την ανθρώπινη λογική στη πραγματική λογικότητα του Λόγου του Θεού [14] και αυτή η διόρθωση του βίου διορθώνει στην ανθρώπινη φύση την καταχρηστικότητα της λογικής μέσα από τις λάθος επιλογές της ανθρώπινης

ελεύθερης βούλησης.

Στο όλο μυστήριο της ζωής και εντός της αποκάλυψης του Θεού στην ιστορία το ακατάληπτο της θείας ουσίας αποτελεί το αίτιο δυναμικής προς τα πνευματικά ανώτερα μιας θετικής σκέψης, που η διανοητική της ενέργεια οδηγεί σε ουσιαστική πνευματική περισυλλογή, βοηθώντας τον άνθρωπο να αντιμετωπίσει το άγνωστο που βρίσκεται έξω από το περιβάλλον του. Σε αυτό το περιβάλλον ο άνθρωπος κατανοεί την ετερότητα της θείας ουσίας και της ανθρώπινης φύσης και αναγάγεται στη γνώση του Θεού έχοντας διασαφηνίσει την έννοια του ακαταλήπτου [15].

Παραπομπές:

- 1. Αντ. Παπαδοπούλου (Δρος Θ.), Θεολογική Γνωσιολογία κατά τους Νηπτικούς Πατέρες, Ανάλεκτα Βλατάδων, Πατριαρχικόν Ίδρυμα πατερικών Μελετών, Θεσ/νίκη 1977, σελ. 34 και εξ.**
- 2. Στ. Παπαδοπούλου, Συνάντησις Ορθοδόξου και Σχολαστικής Θεολογίας (Εν τω προσώπω Καλλίστου Αγγελικούδη και Θωμά Ακινάτου), Ανάλεκτα Βλατάδων, Πατριαρχικόν Ίδρυμα πατερικών Μελετών, Θεσ/νίκη 1972, σελ. 124.**
- 3. Εξ. 20,2:«εγώ ειμι Κύριος ο Θεός σου», πρβλ. και Δευτ. 5,6-10: «εγώ ειμι Κύριος ο Θεός σου ο εξαγαγών σε εκ γης Αιγύπτου, εξ οίκου δουλείας. ουκ έσονταί σοι θεοί έτεροι προ προσώπου μου. ου ποιήσεις σεαυτώ είδωλον ουδέ παντός ομοίωμα, όσα εν τω ουρανώ άνω και όσα εν τη γη κάτω και όσα εν τοις ύδασιν υποκάτω της γης. ου προσκυνήσεις αυτοίς ουδέ μη λατρεύσης αυτοίς, ότι εγώ ειμι Κύριος ο Θεός σου, Θεός ζηλωτής, αποδιδούς αμαρτίας πατέρων επί τέκνα επί τρίτην και τετάρτην γενεάν τοις μισούσί με. και ποιων έλεος εις χιλιάδας τοις αγαπώσί με και τοις φυλάσσουσι τα προστάγματά μου.», καθώς και Λευτ. 19,2: «άγιοι έσεσθε, ότι άγιος εγώ Κύριος ο Θεός υμών.».**
- 4. Γρηγορίου Νύσσης, Κτά Ευνομίου, Λόγος Γ' ,Jaeger, σελ. 29223-24, (ΒΕΠΕΣ 68, 8113-14)**
- 5. Ν. Ξεξάκη, Ορθόδοξος Δογματική, Η Θεολογία του Ομοουσίου , τ. Β', Έννοια, Αθήνα 2006, σελ. 83-85.**
- 6. Ανδ. Θεδώρου, Η περί θεώσεως του ανθρώπου διδασκαλία, Αθήναι 1956, σελ. 27, όπου σε σχέση με την πίστη της Ανατολικής Εκκλησίας περί του ακαταλήπτου και απροσίτου της θείας ουσίας αναφέρεται: «υπόκειται ως ακρογωνιαίος λίθος εις την περί θεώσεως διδασκαλία των**

ελλήνων πατέρων της Εκκλησίας, άτε διασώζων την διδασκαλίαν ταύτην από πάσης πανθεϊστικής ενώσεως και αναμίξεως της ανθρωπίνης φύσεως μετά της θείας, υφηγούμενος δε την θέωσιν ως τι σχετικόν και χάριτι θεία έργον».

7. Ευ. Θεοδώρου, Κριτική εισαγωγή εις το ζήτημα των σχέσεων θρησκείας και γνώσεως, Αθήναι 1955, σελ. 66-67.

8. Π. Χρήστου, Η έννοια της διπλής γνώσης κατά τον Γρηγόριον Παλαμάν, ανάπτυπον εκ της ΕΕΘΣΠΘ 1962, Θεσ/νίκη 1963, σελ. 7.

9. Νίκου Ματσούκα, Ο Προτεσταντισμός, Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1195, σελ. 114-115.

10. Ιουστίνου Πόποβιτς (Αρχμ.), «Η γνωσιολογία του αγίου Ισαάκ του Σύρου» Θεολογία 38 (1967), σελ. 387 και εξ..

11. Ιω. Καρμίρη, Θωμά του Ακινάτου Σούμμα Θεολογική Α', Αθήναι 1960, σελ. 60.

12. Μ. Βασιλείου, Κατ' Ευνομίου Β', ΡG 29, 648 Α. Πρβλ. και Κ. Μπόνη, Το περί της σχέσεως λογικού και Αποκαλύψεως ή πίστεως και γνώσεως πρόβλημα, Αθήναι 1957, σελ. 10-13.

13. Α' Κορ., 13, 12.

14. Ιουστίνου Πόποβιτς (Αρχμ.), Ορθόδοξος Εκκλησία και Οικουμενισμός, Θεσ/νίκη 1974, σελ. 26. Βλ. και του Ιδίου, «Η γνωσιολογία της αναγεννηθείσης προσωπικότητας κατά τον άγιον Μακάριον τον Αιγύπτιον», εν Θεολογία, Αληθεία και Ζωή, Αθήναι 1962, σελ. 164 και εξ., όπου και γίνεται αναφορά στην δια του Χριστού παρεχόμενη θεία γνώση στους ανθρώπους.

15. Μ. Βασιλείου, Κατ' Ευνομίου Ε', ΡG 29, 772D.